

Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)

Advies over het ontwerp van referentiekader Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen in België

- **Gevraagd door Staatssecretaris Els Van Weert**
- **Goedgekeurd door de Algemene Vergadering van 24 februari 2006**
- **Vorbereid door de werkgroep Strategieën voor duurzame ontwikkeling in samenwerking met de werkgroep Productnormen**
- **De oorspronkelijke taal van dit advies is het Nederlands**

Situering van het advies

- [a] Het belang van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) en Maatschappelijk Verantwoord Investeren (MVI) wordt vandaag de dag algemeen erkend. Wereldwijd bestaat rond MVO en MVI een groeiende dynamiek en worden steeds meer initiatieven genomen, niet in het minst door bedrijven zelf. Ondernemingen vermelden zelf volgende redenen waarom zij MVO belangrijk achten: innovatie, risicobeheer, motivatie van werknemers, toegang tot kapitaal, reputatie en merkbekendheid.¹ Daarnaast verenigen zij zich ook (CSR Europe, Business and Society, ...) vanuit de wil om duurzaam ondernemen te stimuleren.
- [b] De groeiende dynamiek en het belang van MVO blijkt ook uit initiatieven van overheden en instellingen zoals de Europese Commissie. In 2001 publiceerde deze een Groenboek ter bevordering van de sociale verantwoordelijkheid bij bedrijven. Het jaar daarop volgde een Mededeling over MVO met daarin het voorstel om een Europese strategie inzake MVO uit te werken.
- [c] Deze Mededeling voorzag ondermeer in de oprichting van een Multi-Stakeholder Forum (MSF) over MVO. In het kader daarvan werden een viertal rondetafels georganiseerd, waarvan het verslag op 29 juni 2004 verscheen. Daarin worden een drietal aanbevelingen geformuleerd: (1) het bewustzijn rond en de kennis over MVO vergroten; (2) het ontwikkelen van capaciteiten en competenties om MVO breed te verspreiden; (3) het voorzien in een gunstig klimaat, een gunstige omgeving voor MVO.
- [d] Op Belgisch niveau werd vanuit dezelfde gedachte en naar het voorbeeld van dit Europese MSF, op initiatief van Staatssecretaris voor Duurzame Ontwikkeling, Els Van Weert, een gelijkaardig proces opgestart in de gewesten en op federaal niveau. Op die manier wilde de Staatssecretaris de kernkwesaties uit de Europese debatten onderwerpen aan het oordeel van organisaties, experts en de overheden in eigen land. Bovendien voorziet het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling 2004-2008 (actie 31) in de uitwerking van een kader voor MVO.
- [e] Het is dan ook in deze context dat de kadertekst, die door een werkgroep binnen de ICDO werd opgesteld en ter advies aan het Belgische middenveld wordt voorgelegd, zich situeert. Een dergelijk kader wordt momenteel in verschillende landen van de EU uitgewerkt. Deze Belgische kadertekst kan dan ook samen met de initiatieven die in andere landen worden genomen, op termijn bijdragen tot de uitwerking van een echt Europees kader.

¹ KPMG International Survey of Corporate Responsibility Reporting 2005.

Samenvatting

- [A] De FRDO meent dat Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) in belangrijke mate kan bijdragen tot een duurzame ontwikkeling van onze samenleving. Daarom waardeert de raad dat de overheid een referentiekader op dit vlak voorstelt. Dit kan voor ondernemingen immers een stimulans vormen om deel te nemen aan de MVO-benadering, en de transparantie van het proces bevorderen.
- [B] De FRDO vindt het referentiekader in het algemeen een goed uitgewerkte tekst en onderschrijft de in het document gebruikte terminologie en definitie. De raad onderstreept hierbij dat MVO uitgaat van een vrijwillig engagement van de ondernemingen. Daarnaast vraagt de raad speciale aandacht voor de specifieke situatie van KMO's inzake MVO en wijst hij er op dat ook andere maatschappelijke organisaties een maatschappelijke verantwoordelijkheid dragen.
- [C] Een belangrijk onderdeel van het proces is de dialoog met de stakeholders van de onderneming over MVO-kwesties. Deze dialoog vervangt het traditionele sociale overleg uiteraard niet. Echter, wat daar niet in vervat is en een ruimere maatschappelijke impact heeft, kan leiden tot een dialoog met de betrokken stakeholders.
- [D] De FRDO wijst op de taak van de overheid om MVO te stimuleren, faciliteren en rond de problematiek te informeren. Belangrijk hierbij is de verschillende instrumenten te promoten die reeds bestaan en "goede voorbeelden" aan te halen die andere ondernemingen kunnen stimuleren. In dit licht pleit de FRDO ervoor het Vlaamse initiatief voor een (digitaal) kenniscentrum voor MVO te verruimen tot het nationale niveau.
- [E] Het MVO engagement van ondernemingen reikt verder dan het respecteren van de bestaande wetgeving, maar kan er niet in de plaats van komen. De FRDO is van mening dat de eerste taak van de overheid het voorzien in een goed georganiseerde maatschappij is, waar respect bestaat voor zowel voor de onderneming, het sociale weefsel als het leefmilieu, en waar dit respect is vastgelegd in heldere regels en wetten die ook op een correcte wijze gehandhaafd worden.
- [F] Verschillende instrumenten inzake verslaggeving over MVO-praktijken geven bedrijven de mogelijkheid aan te geven op welke manier en in welke mate zij verder gaan dan wat het wettelijk kader voorschrijft. De FRDO vraagt dat bedrijven, in dialoog met de verschillende stakeholders, bij hun keuze van instrumenten kwaliteitsgaranties zouden bieden op vlak van opvolging en evaluatie van vrijwillig genomen engagementen, transparantie en het organiseren van een stakeholderdialoog. MVO mag immers niet alleen een zaak van imago of public relations zijn.
- [G] De FRDO is er zich van bewust dat het MVO-proces voor de ondernemingen een kost kan inhouden. Die kosten kunnen van administratief-organisatorische aard zijn of te maken hebben met de soms hogere prijs van duurzame ten opzichte van niet-duurzame producten en diensten. Tegenover dergelijke kosten staan baten op het vlak van bedrijfsimago, maar ook de overheden kunnen ertoe bijdragen dat de kostprijs geen hinderpaal vormt om voor een MVO-benadering te kiezen.
- [H] De referentiekadertekst stelt terecht dat MVO een belangrijke internationale dimensie heeft, gegeven het globale karakter van onze economieën. België heeft op dit vlak een aantal internationale normen onderschreven (ILO, VN, OESO), en het is belangrijk ondernemingen te stimuleren om zelf die normen na te leven en ook hun leveranciers in derde landen in dit proces te betrekken. De FRDO dringt er verder op aan dat op mondiaal vlak wordt aangedrongen op een actief beleid t.a.v. MVO en dat de naleving van de OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen wordt verzekerd.
- [I] De FRDO wijst ook op de rol van aandeelhouders en investeerders binnen beursgenoteerde bedrijven inzake MVO. De overheid heeft verschillende mogelijkheden om het maatschappelijk verantwoord investeren te bevorderen.

Inhoud van het advies

Het belang van een kader

- [1] Het concept MVO ontstond uit een dynamische wisselwerking tussen bedrijven en samenleving. De FRDO is van mening dat MVO de samenleving ten goede kan komen door de bevordering van Duurzame Ontwikkeling. Wereldwijd bestaat er een groeiende dynamiek rond MVO. Actoren erkennen daarbij het belang van MVO en DO en geven ook aan dat ze zelf meer inspanningen op dit vlak dienen te leveren.² Wereldwijd en nationaal worden dan ook heel wat (privé)initiatieven genomen (het *Global Compact* van de VN, CSR Europe, Business and Society, KAURI, ...) en worden instrumenten voor MVO uitgewerkt (de OESO richtlijnen voor ondernemingen, het initiatief van de Union Wallon des Entreprises (UWE) inzake duurzaamheidsindicatoren voor bedrijven, de gids van UNIZO inzake MVO, de recente VOKA KAURI publicatie voor KMO's, ...).
- [2] De FRDO is van mening dat activiteiten, maatregelen en instrumenten ter bevordering van MVO transparant moeten zijn en gebaseerd op duidelijke en verifieerbare criteria of benchmarks. Deze sorteren ook meer effect als alle betrokkenen hun inspanningen met het oog op gezamenlijke doelstellingen bundelen. De overheid kan daarbij een belangrijke rol spelen door de ontwikkeling van een actiekader dat bijdraagt tot meer transparantie – en dus meer geloofwaardigheid voor het concept MVO.
- [3] De raad verwelkomt daarom dit voorstel van kader op Belgisch niveau. Hij is van mening dat de kadertekst algemeen genomen goed is uitgewerkt en aandacht heeft voor de verschillende aspecten van MVO (terminologie, toepassing, kwaliteitsgaranties). In die zin vormt het document een goed vertrekpunt voor verdere discussie binnen de Belgische samenleving en vormt het een nuttige bijdrage om tot een eenduidige visie, taalgebruik en definiëring te komen. Ook in de keuze van de terminologie (in het Nederlands en in het Frans) kan de raad zich terugvinden.
- [4] De raad onderschrijft de definitie van het ontwerp van referentiekader waarin gesteld wordt dat MVO een continu verbeteringsproces is waarbij ondernemingen vrijwillig en op systematisch wijze economische, milieu- en sociale overwegingen op een geïntegreerde manier in de gehele bedrijfsvoering opnemen, waarbij overleg met stakeholders, of belanghebbenden, van de onderneming deel uitmaakt van dit proces. De raad benadrukt wel dat MVO uitgaat van een vrijwillig engagement van ondernemingen en niet mag leiden tot een te strikt keurslijf voor bedrijven.
- [5] De FRDO vraagt wel te verduidelijken hoe MVO zich tot de Sociale Economie verhoudt. Als sector schuift deze laatste in haar missie een aantal verwante doelstellingen naar voor, die nauw aansluiten bij de doelstellingen van MVO zoals geformuleerd in dit ontwerp van referentiekader.

Doelgroep

- [6] MVO slaat in de eerste plaats op bedrijven, waarbij vaak spontaan wordt gedacht aan grote bedrijven. Maar MVO is evenzeer bedoeld voor KMO's. Zij bezitten vaak een grote flexibiliteit om MVO te verwezenlijken, maar kennen ook een aantal specifieke moeilijkheden in dit verband (administratieve last, ...). Toch bestaan er ook voor KMO's al een aantal instrumenten (zoals de gids van UNIZO inzake MVO) die als leidraad voor de uitbouw van een MVO-beleid kunnen dienen.
- [7] De FRDO wijst er op dat ook andere maatschappelijke organisaties, zoals vakbonden en NGO's, en de overheid zelf een maatschappelijke verantwoordelijkheid dragen inzake transparantie en het eerbiedigen van sociale en milieunormen. Zoals de kadertekst terecht stelt, verhoogt het maatschappelijk verantwoord handelen van deze stakeholders ook hun geloofwaardigheid bij de dialoog met ondernemingen.
- [8] Een proces voor de tenuitvoerlegging van MVO-initiatieven heeft immers maar kans van slagen wanneer alle betrokken partijen zich tijdens het hele proces inzetten. Alle partijen dienen bovendien weldoordachte, constructieve bijdrage te leveren en ter goeder trouw te werken aan het welslagen van de acties

² Zie hiervoor de draagvlakenquête Duurzame Ontwikkeling 2005.

Het belang van een Stakeholderdialoog

- [9] De kadertekst wijst terecht op het belang van een stakeholderdialoog bij de integratie van economische, sociale en milieu overwegingen in de bedrijfsvoering. Bij het organiseren van een dergelijk stakeholderdialoog moet daarbij wel rekening worden gehouden met de grootte en de specifieke kenmerken van bedrijven. Belangrijk is bestaande structuren te valoriseren.
- [10] De FRDO gaat er mee akkoord dat het organiseren van een bredere stakeholderdialoog het traditionele sociale overleg niet kan vervangen. Het traditionele Sociale Overleg (ondernemingen - vakbonden) moet zijn volledige bevoegdheid blijven behouden. Wat daar niet in vevat is en een ruimere maatschappelijke impact heeft kan leiden tot een dialoog met de betrokken stakeholders. Evenmin mag het organiseren van een dergelijke dialoog er toe leiden dat verschillende belangengroepen tegen elkaar worden uitgespeeld door de oprichting van nieuwe fora.
- [11] De overheid kan bij de organisatie van deze stakeholderdialoog een ondersteunende rol vervullen. Bijvoorbeeld binnen het kader van Zwaartepunt 3 "Stimuleren van ondernemerschap" van het ESF (Europees Sociaal Fonds). Het ESF voorziet daarbij in de financiering van projecten die op het niveau van de ondernemingen acties opzetten rond de mainstreaming van instrumenten van MVO in de vorm van Lerende Netwerken. Binnen een Lerend Netwerk dient ruimte te zijn voor een constructieve dialoog tussen de verschillende stakeholders die bij een bepaald thema betrokken zijn. Zo bestaat er nu al een samenwerking tussen de Vlaamse Gemeenschap – Administratie Werkgelegenheid - en het ESF voor het ter beschikking stellen van middelen om de mainstreaming van instrumenten en methodieken rond MVO te stimuleren.

Rol van de federale overheid

Stimuleren, faciliteren en sensibiliseren

- [12] De ontwikkeling van MVO mag niet leiden tot verwarring over de respectieve rol van ondernemingen en de overheid in dit domein. De overheid heeft de taak om MVO te stimuleren en te faciliteren. Daarbij moet ze er over waken dat maatregelen eenvoudig toepasbaar zijn. De Raad vraagt daarbij in de eerste plaats gebruik te maken van bestaande instrumenten, overleg te plegen met de verschillende stakeholders en rekening te houden met de grootte van bedrijven.
- [13] Om MVO te stimuleren is het belangrijk om "goede voorbeelden" voor het voetlicht te brengen. Initiatieven vanuit het bedrijfsleven, vanuit de overheid of vanuit andere maatschappelijke organisaties kunnen immers stimulerend werken. Aan de hand van deze *good practices* kunnen het belang en de voordelen van MVO aangetoond worden. Het komt er in hoofdzaak op aan de ondernemingen te wijzen op de verschillende instrumenten om MVO - initiatieven te nemen, het best aangepast aan eigen noden en middelen, zoals gedragscodes, managementnormen, verslaggeving, voor de ondernemingen bruikbare indicatoren, social audit, labels, verbetering van de arbeidsvoorwaarden, verbetering van het leefmilieu of maatschappelijk verantwoord investeren en beleggen.
- [14] Daarom verdient het Vlaamse initiatief voor de uitbouw van een Digitaal Kenniscentrum (internetsite) zeker navolging op nationaal niveau. Dit Vlaamse Kenniscentrum stimuleert en informeert ondernemingen om MVO te handelen door het aanbrengen van praktijkvoorbeelden, instrumenten en consultants. Naast deze functies zou een dergelijk kenniscentrum ook aan onderzoek doen kunnen doen, voorlichting geven, de maatschappelijke verslaggeving van bedrijven en organisaties op de site publiceren en MVO door proefprojecten bevorderen. De verdere uitbouw kan gebeuren met de actieve inbreng en betrokkenheid van alle stakeholders. Wel is het belangrijk het hier bij één nationale site te houden om het overzicht te bewaren. De FRDO pleit hier dan ook voor coördinatie, samenwerking en overleg tussen de verschillende bestuurlijke niveaus in België.
- [15] Er moet in het bijzonder worden gezorgd voor het behoud van de inspanningen van de ondernemingen om hun goede praktijken die verder gaan dan wat wettelijk van hen wordt verwacht inzake sociale, milieu- en economische domeinen, in stand te houden. In de eerste plaats moet daarbij vertrokken worden van bestaande instrumenten. De FRDO verwijst hier ondermeer naar het

Sociaal Label en het Europees Milieulabel. Beide labels kennen tot op heden een matig succes. Daarom besliste de overheid stappen te zetten om de toegang tot deze labels te vereenvoudigen.³

- [16] De raad wijst ook op de rol van de overheid inzake informatie en educatie. Zo kan in het kader van onderwijs en de opleidingprogramma's van jongeren, met name in de managementopleidingen en handelsscholen MVO in de eindtermen worden opgenomen.

Kwaliteitsgaranties

- [17] Bedrijven maken op vrijwillige basis gebruik van instrumenten voor MVO (verslagen MVO, jaarverslagen, charters, ...) die aangeven op welke manier en in welke mate zij verder gaan dan wat het wettelijk kader voorschrijft. De raad wijst er op dat het woord "vrijwillig" impliceert dat de aangegane verbintenissen worden gerespecteerd zodra de partijen samen een doel en de specifieke context ervan hebben vastgesteld, de manier om dat doel te bereiken hebben bepaald en zich hebben voorgenomen de gevolgen ervan te valoriseren. MVO mag immers niet alleen een zaak van imago of public relations zijn.
- [18] Het gaat er echter niet om te voorzien in dwingende regels die het MVO zouden beperken tot een keurslijf dat niet spoort met de filosofie ervan en die ieder streven naar flexibiliteit en innovatie van de betreffende ondernemingen onmogelijk zouden maken. In die geest zou het nuttig kunnen zijn dat, zonder dat afbreuk wordt gedaan aan het aanvankelijke vrijwillige karakter, referentiekaders worden vastgesteld, eventueel met maatregelen voor follow-up en evaluatie, bijvoorbeeld aan de hand van indicatoren, in het kader van de dialoog met de bij het proces betrokken partijen.
- [19] De FRDO is van oordeel dat dit best kan gebeuren door te verzekeren dat bedrijven die zeggen op een maatschappelijk verantwoorde manier te ondernemen bij hun keuze van instrumenten kwaliteitsgaranties bieden op vlak van opvolging en evaluatie van vrijwillig genomen engagementen, transparantie en het organiseren van een stakeholderdialoog. Zo is een kwaliteitsgarantie verzekerd en worden ondernemingen gestimuleerd om maatschappelijk verantwoord te handelen. Zij beschikken dan immers over een duidelijke referentie waaraan ze hun inspanningen inzake MVO kunnen toetsen.

Kosten en Baten van MVO

- [20] MVO kan bedrijven zowel baten (reputatie, merkbekendheid, risicobeperking, ...) als kosten opleveren (administratieve lasten, kosten voor opvolging en controle, ...). De FRDO is van mening dat een concurrentiehandicap voor ondernemingen als gevolg van kosten door het organiseren van een onafhankelijke controle, door eventuele administratieve lasten of door het organiseren van een stakeholderdialoog vermeden moet worden. Dergelijke kosten bij de uitwerking en opvolging van instrumenten die wettelijk geregeld zijn, kunnen ten dele door de overheid gedragen worden voor zover het doelgroepen betreft die over onvoldoende middelen beschikken om aan MVO te doen.
- [21] Naast deze kosten van administratief-organisatorische aard kan MVO nog andere kosten met zich brengen voor de ondernemingen. Zo betalen ondernemingen zowel als consumenten doorgaans een hogere prijs voor duurzame in vergelijking met niet-duurzame producten en diensten. Een voorbeeld is de meerprijs van duurzaam geproduceerd hout en andere producten met sociaal of milieulabel. Dergelijke kosten kunnen gecompenseerd worden door de baten op het vlak van reputatie en bedrijfsimago, maar het is belangrijk dat de overheden ook hier hun verantwoordelijkheid opnemen. Zij beschikken immers over beleidsinstrumenten om tot een betere internalisering van externe kosten te komen en duurzame producten en diensten te stimuleren. De FRDO verwijst in dit verband naar zijn vroegere adviezen waarin deze problematiek aan bod kwam, zoals het advies over het voorontwerp van tweede federaal plan duurzame ontwikkeling⁴.

³ Cfr de beleidsnota's Sociale Economie en Duurzame Ontwikkeling van mevrouw Els Van Weert. Daarin wordt gesteld dat de staatssecretaris met haar collega van leefmilieu zal streven naar één loketfunctie voor bedrijfsleven, distributie en consument. Via een vereenvoudigde administratieve procedure kunnen beide labels dan aangevraagd worden. Op Europees niveau zal geijverd worden voor de integratie van de bestaande labels en het ontwikkelen van één enkel label m.b.t. de globale levenscyclus (sociaal, ecologisch en economisch). In afwachting zullen bestaande wettelijke labels aangemoedigd worden: ecologische labels, het label voor sociaal verantwoorde productie, de labels eerlijke handel, het FSC-label, enzovoort. Tot slot zal men ook maatregelen nemen teneinde een duidelijk, begrijpbaar en transparant kader voor het gebruik van labels, logo's en pictogrammen in reclame of op producten en diensten te bepalen.

⁴ Advies over het Voorontwerp van het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling 2004-2008, [163]. Gebaseerd op het CRB Advies over het federaal richtplan producten in hoofdlijnen, 10 juli 2002, p. 7 en het FRDO Memorandum aan de nieuwe federale regering van 20 mei 2003, [35] punt 4.

De overheid als consument

- [22] Het eigen aankoopbeleid van producten door de overheden kan een aanzienlijke markt creëren voor bedrijven die maatschappelijk verantwoord ondernemen. Daarom is het belangrijk dat de overheid bij het besteden van eigen middelen een MVO referentiekader hanteert. Momenteel bestaan in België reeds verschillende initiatieven. Zo vaardigde de Federale Regering onlangs een omzendbrief uit voor het federale aankoopbeleid van duurzaam gewonnen hout.

De overheid als wetgever en regelgever

- [23] De eerste taak van de overheid is te voorzien in een goed georganiseerde maatschappij, waar respect bestaat voor zowel voor de onderneming, het sociale weefsel als het leefmilieu, en waar dit respect is vastgelegd in heldere regels en wetten die ook op een correcte wijze gehandhaafd worden.
- [24] De FRDO wijst er op dat *de bestaande wetgeving respecteren*, naar letter en naar geest, een noodzakelijke maar geen voldoende voorwaarde is voor MVO. MVO gaat om een vrijwillig engagement van bedrijven dat op diverse vlakken verder gaat dan wat op economisch, sociaal en milieuvlak in het huidige wettelijke kader vastligt. Anderzijds is het ook zo dat, zoals vermeld door de kadertekst, MVO niet in de plaats kan komen van wetgeving en normering wanneer regulering vereist is. MVO mag met andere woorden de rol van de overheid als regelgever niet vervangen, noch verzwakken of vertragen.
- [25] MVO is immers een demarche die verder gaat dan de sociale en milieuverplichtingen van de ondernemingen, eventueel op gang gebracht door initiatieven op bedrijfstakoverkoepelend of sectorniveau, die niet bestaat in een alternatief voor de wetgeving of de sociale dialoog, maar die meer wil zijn door middel van een dynamisch proces van globale vooruitgang.
- [26] De overheid moet dus zijn rol als wetgever blijven vervullen en heeft de opdracht ontsparingen tegen te gaan, wat ondermeer inhoudt dat zij er moet op toezien dat ondernemingen de economische, de sociale en de milieuwetgeving naleven. Anderzijds mag de oproep aan de ondernemingen om het sociaal en milieuwelzijn te verbeteren evenmin leiden tot een vorm van ontsparing die erin zou bestaan dat lasten die de overheid op zich moet nemen systematisch op de ondernemingen worden afgeschoven. Met andere woorden, de praktijk in tal van ondernemingen om in een aantal sociale noden, bijvoorbeeld inzake mobiliteit of kinderopvang te voorzien, mag volgens de raad niet verhullen dat het gaat om taken en beleidshandelingen die bij voorrang moeten worden gedragen door de gemeenschap in haar geheel en niet alleen door de ondernemingen.

Internationale Dimensie

- [27] Ook op internationaal vlak dragen bedrijven een maatschappelijke verantwoordelijkheid, zoals de ontwerp kadertekst ook terecht aangeeft. Evidente internationale normen (mensenrechten, ILO-normen, ...) bestaan die door België onderschreven werden, maar in vele landen is er een grijze zone in de toepassing ervan. Tegen de achtergrond van een toenemende globalisering van de economie doen een aantal problemen in verband met de naleving van de mensenrechten op het gebied van werk - zoals kinderarbeid, dwangarbeid of discriminerende praktijken - zich veel scherper voelen in landen die niet behoren tot de Europese Unie dan in de lidstaten zelf. Overleg met actoren op het terrein is hier dan ook heel belangrijk.

De FRDO is zich daarbij "bewust van de rol die het prijsmechanisme speelt. Vanuit economisch-theoretisch standpunt is de raad voorstander van de idee van internalisering van de externe kosten De raad pleit er in dat verband voor dat ... een analyse wordt gemaakt die toelaat de belangrijkste fasen van de levenscyclus van een product in kaart te brengen en maatregelen uit te werken om de externe kosten beter in de prijs van nieuwe producten te verrekenen. Immers, de raad acht de creatie van een betrouwbare wetenschappelijke basis belangrijk. Dergelijke basis kan de discussie over een te bepalen algemene strategie objectiveren en helpen om makkelijker te kiezen tussen de verschillende beschikbare economische, juridische, technische, sociale en milieu-instrumenten.

De FRDO vindt het bovendien belangrijk dat de verschillende instrumenten een coherent geheel vormen en elkaar niet tegenwerken. Sommige bestaande economische *incentives*, die vanuit welbepaalde beleidsdoelstellingen werden ingevoerd, zijn niet steeds in lijn met duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. In die gevallen dient onderzocht te worden of zij meer in lijn met deze doelstellingen kunnen worden gebracht.

Ook moeten aanvullende instrumenten, zoals bijvoorbeeld een progressieve tarifiering, worden voorzien om negatieve sociale effecten te vermijden."

- [28] Het begrip ketenbenadering is een belangrijk aspect van MVO dat ook in het referentiekader wordt aangehaald. Zo kunnen toeleveranciers of onderaannemers aangespoord te worden tot maatschappelijk verantwoord handelen. De Raad vindt dat het bijzonder nuttig zou kunnen zijn om concrete middelen te ontwikkelen, te bevorderen en bekend te maken, om de ondernemingen in staat te stellen zich ervan te vergewissen dat hun leveranciers uit derde landen de internationale regels inzake economische, sociale en milieudomeinen respecteren. Ondernemingen zouden hiertoe bijvoorbeeld een gedragscode kunnen opstellen naar die doelgroepen toe.
- [29] De FRDO meent dat de overheid er op mondiaal vlak (met name binnen de Verenigde Naties, het IMF en de Wereldbank, de WTO, ...) moet op aandringen dat een actief beleid ten aanzien van MVO wordt gevoerd. Internationaal opererende bedrijven moeten gestimuleerd en aangemoedigd worden om mondiaal aanvaarde arbeidsrechten, mensenrechten en milieunormen na te leven. De raad verwijst hier ondermeer naar de normen voor multinationale ondernemingen van de VN-subcommissie mensenrechten. Het is daarbij van cruciaal belang om de regeringen van en de maatschappelijke organisaties in ontwikkelingslanden actief te betrekken bij de discussie over de uitwerking van een stimulerend beleid inzake MVO. Verder is het in dit kader ook belangrijk op internationaal niveau te blijven ijveren voor good governance, democratie en mensenrechten in alle landen. Tegen die achtergrond dringt de raad erop aan dat de MVO-demarche in ieder geval niet leidt tot een geringere rol van de regeringen en internationale organisaties zoals de IAO waar is voorzien in controlemechanismen om toezicht te houden op de voornoemde normen. Ook hier wijst de raad erop dat MVO de rol van de overheid als regelgever niet mag vervangen, noch verzwakken of vertragen.
- [30] De raad wijst er in dit verband op dat heel wat bedrijfspraktijken, zoals de opname van clausules betreffende de naleving van de mensenrechten in de gedragscodes of de toepassing van ethische normen bij productie en/of invoer van goederen uit derde landen, goede voorbeelden zijn die gevaloriseerd kunnen worden. Zo kunnen ondernemingen, naar buitenlands voorbeeld, een charter, een intentieverklaring of gedragscode ondertekenen. Dit charter is een verklaring van bedrijven waarin ze aangeven naar best vermogen een aantal bestaande internationale verdragen inzake mensenrechten, milieu, ... te zullen respecteren (bijvoorbeeld de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen).⁵
- [31] De raad vindt bovendien dat MVO ook inhoudt dat de overheid zelf, wanneer zij steun voorziet voor investeringen in het buitenland, duurzame ontwikkeling als referentiekader zou hanteren.
- [32] Er bestaat een Nationaal Contactpunt⁶ dat opgericht werd in het kader van de OESO richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen. De Raad wijst er wel op dat wereldwijd de NCP's de verwachtingen niet inlossen. Vermits het hier gaat om een essentiële schakel, dreigt dit de geloofwaardigheid van de OESO-richtlijnen te ondermijnen. De FRDO vraagt dat de naleving van de OESO-richtlijnen wordt verzekerd.

Instrumenten van MVO: verslaggeving en transparantie

- [33] Verschillende bedrijven voorzien nu al in een vorm van vrijwillige verslaggeving over MVO, bijvoorbeeld in het kader van een jaarverslag. Daarin gaan bedrijven in op het genomen

⁵ Bijvoorbeeld in Nederland. Vanaf 2002 hanteert de overheid daar bij de beoordeling van aanvragen voor export-, investerings- en samenwerkingsfaciliteiten, een aantal vereisten op het gebied van MVO. Bij deze beoordeling wordt zoveel mogelijk aangesloten bij internationaal geldende normen, zoals die in de OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zijn vastgelegd voor het zaken doen in het buitenland. Een van de MVO-vereisten is dat de onderneming die een aanvraag indient voor een export-, investerings- of samenwerkingsfaciliteit een inspanningsverklaring dient te tekenen t.a.v. de OESO Richtlijnen. Dit betekent dat het bedrijf tekent om naar best vermogen de OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen in de onderneming toe te passen. Daarnaast zijn er een aantal andere MVO-vereisten opgesteld. Dit kunnen vereisten zijn ten aanzien van corruptie, milieu aspecten of sociale arbeidsnormen. Ook Canada werkt bvb met een dergelijke intentieverklaring.

⁶ Het Nationaal Contactpunt is een interdepartementaal orgaan onder voorzitterschap van het Ministerie van Economische Zaken. Het is een tripartite met vertegenwoordigers van verschillende overheidsdiensten, vertegenwoordigers van de vakbonden en bedrijfsfederaties. Het Nationaal Contactpunt is een platform voor de OESO Richtlijnen. Het biedt een mogelijkheid aan overheid, bedrijfsleven, vakbeweging en andere maatschappelijke organisaties om onderwerpen aan te dragen ten aanzien van investeren in het buitenland. Het Contactpunt is verder belast met de bevordering van de Richtlijnen op nationaal vlak, het verzamelen van informatie over de ervaringen die het land heeft met de Richtlijnen, het beheren van de vragen om inlichtingen, en de deelname aan het oplossen van problemen in het kader van de richtlijnen. Jaarlijks wordt daarover een verslag overgemaakt aan het CIMO (Comité inzake internationale investeringen en multinationale ondernemingen) van de OESO. Tot slot kan het Contactpunt op aanvraag een onderzoek instellen op nationaal vlak naar de conformiteit van de handelswijze van een multinationale onderneming met de OESO Richtlijnen.

engagement inzake MVO en tonen zij aan op welke punten verder wordt gegaan dan wat op economisch, sociaal en milieuvlak in het wettelijk kader reeds vastligt..

- [34] Inzake de wijze van verslaggeving en rapportering rond MVO bestaan reeds heel wat leidraden en initiatieven uit verschillende hoeken. De Raad verwijst hier naar het initiatief van de Union Wallon des Entreprises (UWE) rond MVO⁷, de World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) *Accountability – Strategic Challenges for business: the use of CSR codes, standards and frameworks*⁸, ... en bestaande instrumenten (GRI⁹, SA8000¹⁰, ...). De FRDO is van mening dat de rapportering daarbij vooral betrekking moet hebben op de *corebusiness* van bedrijven.
- [35] Een uniek systeem voor de te gebruiken methode voor rapportering is gezien de hoeveelheid van beschikbare methodes en de specificiteit van de spelers moeilijk vast te leggen. Er moet worden vermeden dat MVO-initiatieven leiden tot een toename van dwingende rapporten. Voor de audit-, certificatie- en evaluatieprocedures die het referentiekader in de hand wenst te werken zijn immers menselijke en financiële middelen nodig waarover bijvoorbeeld veel KMO's niet beschikken. Wel kunnen over methodes voor rapportering en evaluatie afspraken gemaakt worden binnen groepen, sectoren, ... en dit in dialoog met de verschillende stakeholders.

Maatschappelijk verantwoord investeren

- [36] De rol van aandeelhouders en investeerders binnen beursgenoteerde bedrijven is bij MVO niet te onderschatten. Beide actoren denken nog te vaak aan korte termijn winst en dwingen zo soms ongewild bedrijven om minder maatschappelijk verantwoord te handelen. Anderzijds zijn er ook voorbeelden waar actoren zoals aandeelhouders eisen stellen en vanuit bepaalde maatschappelijke waarden het beslissingsproces van ondernemingen beïnvloeden.
- [37] Belangrijk is om in overleg met alle stakeholders duidelijk aan te geven wat Maatschappelijk Verantwoord Investeren en beleggen precies inhoudt. Zo houdt het begrip ondermeer in dat men als aandeelhouder naar aandeelhoudersvergaderingen gaat en vragen stelt over het MVO-gehalte van de strategie van ondernemingen. Voor deze begripsafbakening kan gebruik gemaakt worden van de expertise die bij BELSIF¹¹ bestaat.
- [38] Aandeelhouders, investeerders, fondsenbeheerders, ... dienen deze benadering ook consequent toe te passen bij de samenstelling en opvolging van een portefeuille.
- [39] Naar voorbeeld van de Dow Jones Sustainability Index of de Financial Times Sustainability Index, kunnen lijsten worden opgesteld van beursgenoteerde bedrijven die maatschappelijk verantwoord handelen. Zo krijgen investeerders de mogelijkheid om gericht in deze bedrijven te investeren.
- [40] Ook de overheid kan MVI bevorderen door sensibilisering, bepaalde vormen van regulering en het voorzien van stimuli. Zo bevat de *wet van 28 april 2003 betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingsstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid* (kortweg de wet Vandenbroucke) regels inzake transparantie voor pensioenfondsen. Deze schrijven de beheerders van deze fondsen voor aan te geven op welke wijze de financiering van pensioentoezeggingen en structurele wijzigingen in de financiering gebeuren.
- [41] De overheid kan verder een impact hebben door ook voor andere beleggingen transparantienormen op te leggen, maar ook door voor MVI en fondsen die duurzaam of ethisch beleggen, fiscale stimuli te voorzien. Ten slotte kan de overheid voor de fondsen die hij zelf controleert, regels vastleggen voor het maatschappelijk verantwoord beleggen ervan. Zo wordt in Vlaanderen het Zorgfonds op een dergelijke manier beheerd.¹²

⁷ http://www.uwe.be/docs/CommuniqueIDD_170605.pdf.

⁸ <http://www.accountability.org.uk/uploadstore/cms/docs/Codes%20%20Standards%20-%20Full%20Report.pdf>.

⁹ <http://www.globalreporting.org/>.

¹⁰ <http://www.sa-intl.org/index.cfm?fuseaction=Page.viewPage&pageId=473>.

¹¹ Belgisch Forum voor Duurzaam en Maatschappelijk Verantwoord Investeren' is een vereniging zonder winstoogmerk die het duurzaam en maatschappelijk verantwoord investeren aanmoedigt, ondersteunt en promoot (www.belsif.be).

¹² De Vlaamse zorgverzekering werd op 1 oktober 2001 opgestart. Ze vindt haar wettelijke basis in het decreet van 30 maart 1999 houdende de organisatie van de zorgverzekering. De Vlaamse zorgverzekering biedt aan zorgbehoevenden een geheel of gedeeltelijke dekking van kosten voor niet-medische zorg verleend door voorzieningen, professionele zorgverleners of mantelzorgers. Sinds 1 oktober 2001 is de Vlaamse zorgverzekering gefaseerd ingevoerd. Zie <http://www.wvc.vlaanderen.be/zorgverzekering/>.

- [42] De FRDO stelt tot slot vast dat het aanbod van financiële instellingen inzake MVI-fondsen (bvb pensioensparen, fondsen met kapitaalgarantie, ...) vaak weinig gevarieerd is. De raad vraagt hier dan ook aandacht aan te besteden, binnen de aparte werkgroep MVI die in de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) werkzaam is.

Slotbemerking

- [43] Tot slot vindt de FRDO het positief en belangrijk dat de overheid van plan is na de goedkeuring van dit referentiekader effectief werk te maken van de opstelling van een actieplan in samenwerking met de stakeholders. Als multistakeholderforum is de raad bereid hier aan mee te werken en indien gewenst een advies over dit actieplan uit te brengen.¹³

¹³ Op de eerste AV van 2006 kondigde de vertegenwoordiger van de Staatssecretaris ook aan de FRDO te zullen betrekken bij de forumdag rond MVO die in mei 2006 georganiseerd wordt.

Bijlage 1

Stemgerechtigde leden van de algemene vergadering die deelnamen aan de stemming over dit advies

- De 4 voor- en ondervoorzitters:
T. Rombouts, C. Gernay, A. Panneels, R. Verheyen.
- De 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor milieubescherming:
V. Kochuyt (Birdlife Belgium), J. Gilissen (Inter-Environnement Bruxelles), G. De Schutter (World Wide Fund for Nature - Belgium), W. Trio (Greenpeace Belgium), J. Turf (Bond Beter Leefmilieu), M. Fourny (Inter-Environnement Wallonie).
- De 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelings-samenwerking:
B. Bode (Broederlijk Delen), G. Fremout (VODO), B. Gloire (Oxfam-Solidarité), L. Langouche (Iles de Paix), J.-M. Swalens (ACODEV), B. Vanden Berghe (11.11.11).
- De 2 vertegenwoordiger van de niet-gouvernementele organisaties die de belangen van verbruikers verdedigen:
R. Renaerts (OIVO), C. Rousseau (CRIOC).
- 4 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties:
J. Decrop (Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique), F. Maes (Algemeen Belgisch Vakverbond), *C. Rolin (Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique)*, D. Van Daele (Fédération Générale du Travail de Belgique)
- De 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties:
A. Nachtergaele (Federatie Voedingsindustrie), C. Ven (Fédération des Entreprises de Belgique), I. Chaput (Fédération des Industries Chimiques de Belgique), M.-L. Semaille (Fédération wallonne de l'agriculture), P. Vanden Abeele (Unie van Zelfstandige Ondernemers), A. Deplae (Union des Classes Moyennes).
- De 2 vertegenwoordiger van de energieproducenten:
H. De Buck (Electrabel), F. Schoonacker (Samenwerkende Vennootschap voor Productie van Elektriciteit-SPE).
- 4 van de 6 vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus:
M. Carnol (Université de Liège), J.-P. van Ypersele de Strihou (Université Catholique de Louvain), H. Verschure (KULeuven), E. Zaccai (Université Libre de Bruxelles)

Totaal: 34 van de 38 stemgerechtigde leden

Opmerking: de namen van de personen die nog niet benoemd zijn als lid van de raad, staan cursief vermeld

Bijlage 2

Vergaderingen voor en de voorbereiding van dit advies

De werkgroep *Strategieën voor duurzame ontwikkeling* vergaderde op 9 en 23 november 2005, 19 december 2005, 9 en 26 januari 2006 en 16 februari 2006 om dit advies voor te bereiden. Dit gebeurde in samenwerking met de leden van de werkgroep *Productnormen*.

Deelnemers aan de voorbereiding van dit advies

Voorzitter en ondervoorzitter van de werkgroep

Mme Jacqueline MILLER - ondervoorzitter

Stemgerechtigde leden en hun vertegenwoordigers

Ada JACOBS (ABVV)
Edilma QUINTANA (CNCD)
Marie Laurence SEMAILLE (FWA)
Geert FREMOUT (VODO)
Jehan DECROP (CSC)
Sonja KOHNENMERGEN (FEB)
Jan TURF (BBL)
Han VERLEYEN (11.11.11)
Adriaan MEIRSMAN (OIVO CRIOC)
Piet VANDEN ABEELE (UNIZO)
Wendel TRIO (Greenpeace)
Michèle HUYBRECHS (CSC)
Thérèse SNOY (IEW)
Fre MAES (ABVV)
Frédéric BOUTRY (IEW)

Observateurs/Waarnemers

Christine MATHIEU (SPP Pol. Scient.)

Sprekers/orateurs

Dieter VAN DER BEKE (ICDO, werkgroep MVO)
Brigitte HUDLOT (B&S)
Eric DE KEULENEER (Solvay Business School)

Secretariaat

Jan DE SMEDT
Koen MOERMAN
Pieter DECRUYNAERE